

Lu n này là lu n cu i cùng Solzhenitsyn vi t trên đ t m c a ông d i ch đ c ng s n, đ i c l u truy n r t nhi u trong gi i trí th c đ ng th i Moscow.

Thái Ph c Nhĩ (DLB) - Lu n này là lu n cu i cùng Solzhenitsyn vi t trên đ t m c a ông d i ch đ c ng s n, đ i c l u truy n r t nhi u trong gi i trí th c đ ng th i Moscow. Lu n đ ngày 12 tháng Hai 1974, cùng ngày ông b công an m t đ t nh p vào nhà và b t đi. B n đ ch sau c a chúng tôi đ a vào b n ti ng Anh in trên The Washington Post, s ra Th Hai 18/2/1974, có l u t i WashingtonPost.com Chúng tôi đ ch lu n này, mong nó t i đ c m t nh ng ng i ng i c m bút, văn sĩ, kí gi , dù p tr ng h y lnh v c nào. Ng i c m bút c n có tinh th n trách nhi m h n v i nh ng đ i u mình nói, vì m t l i nói ra th nào nó cũng có tác đ ng, không t t thì x u, cho ng i nghe.

Ph ng s chân lí, quy t tâm tìm s th t, nghĩ t i đ ng lo i và t ng lai c a con cháu, thì dù không c n tô chu t tài tình, ngòi bút v n t a sáng và l u ti ng th m. C bóp méo s th t và di n gi i l ch s theo đ c v ng c a mình m t cách trâng tráo đ ch đ c vài n m c m và cái đ a v yên n, thì mãi mãi ch lún sâu vào ch ngu si và t i ác, kéo dài thêm nh ng ngày nô l trói bu c tinh th n và làm tàn t thân xác nhi u ng i r t thân yêu. Mà cái vi c t i nh th , ai cũng bi t là không th nào làm mãi đ c, dù có tài tình và tàn nh n đ n đâu.

Thái Ph c Nhĩ

Đòi hỏi Y Dĩa i Trá Làm L S ng

Aleksandr Solzhenitsyn

Đã có th i r tai nhau chúng ta cũng không dám! B y gi thì chúng ta vi t và đ c sách báo chui, và th nh tho ng có t i Khoa H c Vi n hút thu c g p nhau thì cũng thành th t mà phàn nàn v i nhau r ng:

Chúng đang gi trò gì đây? Chúng còn x mũi ta t i đâu n a? Quê h ng v a nghèo v a điều tàn mà chúng c huyênh hoang khoe nhau nh ng thành t u trên vũ tr . Chúng ôm m y cái ch đ cai tr l c h u và dã man, r i th i cho l a n i chi n bùng lên. Chúng rút ru t đ nuôi Mao

Trách Đông một cách vô tội vạ - rồi tiếp tục chúng ta ra chiến trường đánh nhau với họ, mà chúng ta phải đi. Trách sao cho thoát? Chúng thích đưa ai ra tòa thì đưa, chúng nhốt người đi tù nhốt vào nhà tù công điền – chúng nó luôn gọi những người tù đó, còn chúng ta thì bắt tù.

Mọi thứ sắp rớt xuống đáy cùng. Tình hình chúng ta đã chết hết, còn thân xác chúng ta và con cái chúng ta nữa, cũng sắp bị ném vào lửa cháy rồi. Thế mà chúng ta vẫn bình chân như vại, cứ nhếch mép cười một cách tiêu nhân, và họ không bắt chúng ta mà vẫn lúng búng trong miệng. Những người chúng ta biết làm gì mà ngăn nó cho được? Hay là chúng ta không được sao? Chúng ta bắt đầu có nhân tính một cách tàn bạo tới mức chỉ vì miếng cơm manh áo qua ngày thôi mà chúng ta sẵn sàng vứt bỏ mọi nguyên tắc và linh hồn của mình, mọi niềm tin nhân văn và mọi giá trị của họ - miễn sao được sống tiếp sống tiếp mong manh của mình là được. Chúng ta không có khí phách, không có tự trọng, không có nhiệt tình. Vũ khí chính tâm, thế chiến thế ba chúng ta không sợ. Chúng ta đã nộp kí trong hàng rồi. Chúng ta chỉ sợ làm người công dân có dũng khí. Chúng ta sợ lực đàn, sợ đi một mình không có cơm ăn, không có khí đốt, không có học hỏi thành phố. [i]

Chúng ta bắt buộc phải chính trị, bắt buộc phải ta tìm cho cái ý nghĩa phải an thân đã, rồi sau đó tiếp tục. Chúng ta không thoát khỏi được hoàn cảnh và đi tìm kiếm xã hội của mình. Cuộc sống hàng ngày quy định thực tế. Chúng ta thì có liên quan gì tới mọi việc đó? Và có thể là chúng ta không thay đổi được gì không?

Được chứ, được chứ là đảng khác. Những người chúng ta đời lòng mình để an thân. Được trách buộc chúng, có trách thì trách chúng ta đi. Có người và họ: thì ông muốn nghĩ gì mà chúng được. Chúng đã đếm miếng chúng ta. Có ai chịu nghe chúng ta, có ai thêm đoái hoài chúng ta. Làm sao mà bắt chúng nghe chúng ta nói được? Không thể nào thay đổi được não trạng của chúng.

Tất nhiên là có thể đưa phiêu lưu lo ngại buộc chúng, nhưng mà đợt này làm gì có tuyến công. Ở phương Tây người ta có bãi công và biểu tình phản đối, còn chúng ta thì bắt đàn áp tiếp tay, có những công nhân nghĩ tới đã tự rùng mình: ai dám thành lĩnh vực vì công mà xuống được?

Song le, nhäng con đäng chät chäc mà dân täc Nga đã mò mäm trong đau khä suät thä kä qua không phäi dành cho chúng ta, mà quä thät chúng ta không cän đi läi nhäng con đäng nhä väy.

Bây giờ búa liäm đã làm xong viäc, hät giäng gieo xuäng đã näy mäm, chúng ta có thä thäy là nhäng kä còn trä tuäi mà cuäng väng, cho là có thä dùng khäng bä, cách mäng đäm máu và näi chiän đä mang läi bình đäng và hänh phúc cho đät näc chúng ta, chính hä là nhäng kä läc läi. Thä đä räi, xin cäm än các vä giác ngä cách mäng tiên phong! Bây giờ chúng ta mäi biät phäng pháp xäu tät sinh kät quä xäu. Hãy đä cho tay cäa chúng tôi trong säch. Cái vòng trời buäc này đã đóng chät räi sao? Không còn läi thoát? Và chúng ta chä còn mät đäng duy nhät thôi, là khoanh tay đäi? Đäi cho täi khi có biän? Chäng nào mäi ngày chúng ta đäu thäa nhän, ca ngäi, và nuôi đäng – chä không tä mình chém phäng đi mät điäu không ai không thäy, là sä đäi trá – thì đäng mong có chuyän gì xäy ra.

Bäo đäng len läi vào cuäc säng an bình, cái mät nó toát ra väng o män, y nhä đang khoác mät ngän cä và hô to: “Bäo đäng đây. Tránh ra, nhäng đäng cho tao, không tao nghiän nát täi bay.” Nhäng mà bäo đäng mau già. Räi nó mät hät tä tín, và đäng cho cái mät ra vä khä kính nó räc thäng đäi tra vä làm đäng mình – vì không phäi ngày nào nó cũng thä bàn tay thô bäo cäa nó ra đäc, mà thä ra đäc cũng bät tät chäp hät mäi ngäi. Nó chä cän chúng ta ngoan ngoãn phäc tùng đäi trá và hàng ngày thäc hành đäi trá – đây chính là yäu huyät cäa mäi sä trung thành.

Cái chìa khóa đän giän nhät và đä làm nhät mä ra cánh cäa tä do, tä do mà bäy lâu nay chúng ta lãng quên, là: mäi ngäi cùng täy chạy đäi trá. Mäc dù đäi trá che giäu tät cä, mäc dù đäi trá phä läy tät cä, nhäng tôi tuyät không nhúng tay.

Làm väy täc là mä mät läi thoát ra khäi cái vòng luän quän hoang täng do chúng ta khoanh tay đäng nhìn mà ra. Cách đó väa đä làm nhät väa tiêu diät đäi trá mau nhät. Vì rä bä đäi trá, täc là cät đät đäng säng cäa nó. Đäi trá giäng nhä bänh đäch, chä có thä säng bám vào mät sinh vät.

Chúng ta không cän phäi ám thä mình. Chúng ta chäa đä già đän đä tiän vào các quäng träng mà gào lên sä thät hay biäu hiän tä täng cäa mình. Chäa täi lúc phäi làm thä. Nguy hiäm näa. Chä cän điäu gì mình không nghĩ thì chúng ta tä chäi đäng nói là đäc.

Đó là con đäng cäa chúng ta, con đäng đä nhät ai cũng làm đäc, con đäng đã chiäu cä sä hän nhất thâm căn cä đä cäa chúng ta. Nó đä hän phäng pháp công dân bät phäc tùng cäa Gandhi xiän đäng – đä täi mäc viät nhäng läi này còn nguy hiäm hän.

Con đäng cäa chúng ta là không tä nguyän äng hä bät kì sä đäi trá nào. Khi chúng ta đã biät bän chät cäa häng y ä đäu, thì chúng ta mäi ngäi sä biät cách nhìn ra đäi, đäu là thät.

Con đáng cáa chúng ta là tránh xa chá thái nát. Nếu chúng ta đáng ghép đáng xáng tàn và láp váy khô cáa ý thác há lái vái nhau, nếu chúng ta đáng mát công và lái má giá rách, thì chúng ta sáng cá nhiên tháy là sá đái trá sá hóa ra bát lác và tiêu ma nhanh chóng. Lúc đó, cái gì cán lát trán mái thác phái ra trác cá và thiên há.

Vì thá, dù có dát, mái chúng ta hãy láa cho mình: hoác là, cam tâm làm nô lá cho háng y – tát nhiên chúng ta nuôi đáng con cái mình trong tinh thán đái trá không phái vì đó là bán tính cáa chúng ta, mà cháng qua là đá kiám ăn nuôi gia đình – hoác là rá sách mái sá đái trá làm mát ngái láng thián xáng đáng đác con cái và ngái đáng thái kính tráng.

Và tá đó trá đi chúng ta sá:

- báng mái cách không viát, kí, hay in mát lái nào chúng ta cho là bóp méo sá thát;
- không nói nháng lái nhá thá, dù là nói chuyán riêng hay nói trác đáng ngái, tá ý mình hay theo ý ngái khác, dù làm công tác cá vũ, đáy hác, giáo đác hay đóng trò trên sân kháu;
- không mô tá, cá vũ, hay truyán đi mát ý táng nào chúng ta tháy rõ ràng là sai hay bóp méo sá thát, dù báng hái hoá, điáu khác, nhiáp ánh, khoa hác ká thuát hay âm nhác;
- không trích lái ngái khác nói hoác viát mà không đát lái trích vào ngá cánh, đá láy lòng ai đó, hay đá lát đáng cho mình, hay đá thành công trong công viác nếu mình không hoàn toàn đáng ý vái ý táng trích đán, hoác nếu ý trích đán đó không phán ánh chân thác bán chát ván đá;
- không đá cho mình bá ép phái đá nháng cuác biáu đáng hay hái háp nào trái vái sá thích hay ý nguyán mình, không cám hoác giáng lên nháng tiêu ngá hay biáu ngá nào mình không hoàn toàn cháp nhán;
- không giá tay biáu đáng tình cho mát đá xuát mà ta không thành thát tán đáng, không báu cho ngái mình cho không xáng đáng hay đáng ngá vá tài năng, dù báu công khai hay bí mát;
- không đá cho mình bá lái tái nháng cuác háp mà mình đoán ngái ta sá bác mình tháo luán hoác bóp méo mát ván đá;
- láp tác bác ra khái nháng cuác háp, hái nghá, thuyát trình, biáu dián, chiáu phim nếu nghe tháy dián giá nói láo, ráu rao nháng rác rái ý thác há, hoác nháng lái tuyên truyán lá bách;
- không đóng góp hoác mua nháng báo chí bóp méo thông tin hoác giáu giám nháng sá thát hián nhiên.

Tát nhiên là chúng ta cháa liát kê hát mái bián thái háng y cán phái liát kê. Nháng ngái nào thanh luyán mình sánh láng tâm trong sách mà phân biát đác chân ngáy.

Nháng ngái chán con đáng này ban đáu cuác sáng sá rát thay đái. Có ngái bá mát viác.

Nháng ngái trá muán sáng chân thát, thì nháng viác nhá thá này sá làm cho đái thanh xuân cáa há ra phác táp, vì khóa hác bát buác nào cũng nhét toàn đái trá, không thá không chán lác.

Nháng không có lái đi nào đá dái hán cho ngái muán làm ngái láng thián. Ngày nào chúng

ta cũng có những người phải đi tìm kiếm ít nhất là một trong những tình huống trên, cho dù là trong những ngành khoa học kỹ thuật vô tận của công nghệ tìm kiếm các chất mới của ngành nấu nướng. Họ là chân thực, họ là họ người: một người đi tìm kiếm do tình nguyện, một người đi tìm kiếm vì lợi ích tình nguyện. Còn những người không đi đứng khí báo và linh hồn mình— các người chỉ vin vào một lý luận quan điểm ‘tình nguyện’ của mình mà kêu gọi, chỉ huyênh hoang mình là hàn lâm học sĩ, là nghệ sĩ nhân dân, là yêu nhân có nhiệm vụ công nghệ, hay là đi tìm kiếm— các người hãy tự nói với mình: Mình thật là đi tìm kiếm làm một thế giới. Sao cũng được, miễn nó báo động một thế giới thì thôi.

Người phải kháng này tuy nhu cầu một trong mọi người phải kháng cũng không phải là do. Tất nhiên là do họ cần thiết hay tuy thế thì: họ sẽ không dìm thân anh, một anh không buông bỏ cho họ ra, và gia đình anh sẽ không lúc nào thiêu hủy anh để ăn uống. Một dân tộc vĩ đại ở châu Âu, dân Tiệp Khắc, họ báo chúng ta phải biết và họ đã đi, chúng ta đã cho chúng ta thấy họ trong lòng người có một trái tim cao thượng thì họ cũng mạnh mẽ kia có thể đứng lên chống lại xe thiết giáp đầy sao? [ii]

Anh báo làm thế không được? Nhưng trong mọi cách thì cách đó là do nhất. Cách đó có thể nguy hiểm táng mạng, nhưng nếu họ linh hồn thì không còn cách nào khác. Phải, con người đó không phải là con người đi. Nhưng mà có nhiệm vụ người, rồi thì nhiệm vụ họ là khác, năm này qua năm nọ đã theo đuổi lý tưởng người, chỉ vì họ lý chân thực làm họ sống. Cho nên anh không phải là người đi đầu tiên chỉ họ đi người này, anh chỉ gia nhập dòng người đi đã đi thân vào đó. Nếu chúng ta nâng đỡ nhau và sát cánh nhau thì con người này sẽ đi và người biết họ. Nếu chúng ta đông thì hàng ngàn người thì báo chúng ta không làm gì được chúng ta. Nếu chúng ta lên thì hàng vạn người thì đó là một cuộc sống khác báo một đi đến một chúng ta không còn nhìn ra họ. Nếu chúng ta khi họ báo quá, thì người trách người ta đàn áp mình mãi.

Chính chúng ta đang tự mình đàn áp mình đầy. Lúc đó thì hãy khom lưng xuống họ, hãy rèn xiết họ, và đi tìm ngày những người anh em của chúng ta, các nhà sinh học, tìm ra cách được các người tìm kiếm của chúng ta, một thế giới tìm kiếm vô giá trị và tuy thế thì. Và nếu họ chỉ đã chỉ họ con người yên thân mà chúng ta vào họ vào cùng họ, thì chúng ta đúng là đi báo đi, không còn cách gì họ và thế được. Lúc đó, chúng ta đáng dành cho những người khinh bỉ này của Pushkin: "Đúng lúc sinh thì làm gì có họ do. Muôn người đi họ của nó chỉ là ách họ và rồi họ."